

Ο ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΡΟΔΟΤΗΣ

Η σπουδαιότερη ιστορία κατασκοπείας
του Ψυχρού Πολέμου

ΒΕΝ ΜΑCΙΝΤΥΡΕ

«Η καλύτερη αληθινή
κατασκοπική ιστορία
που διάβασα ποτέ»
-Τζον Λε Καρέ

Περιεχόμενα

<i>Κατάλογος φωτογραφιών</i>	9
Εισαγωγή: 18 Μαΐου 1985	15
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ	
1. Η Κα-Γκε-Μπε.....	23
2. Ο θεϊός Γκόρμσον.....	51
3. ΗΛΙΑΧΤΙΔΑ	77
4. Πράσινο μελάνι και μικροφίλμ.....	105
5. Μια πλαστική σακούλα και μια σοκολάτα Mars	141
6. Ο πράκτορας ΜΠΟΥΤ	173
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ	
7. Το κρησφύγετο	213
8. Επιχείρηση ΡΥΑΝ	241
9. Κόμπα	269
10. Ο κύριος Κόλινς και η κυρία Θάτσερ.....	291
11. Ρωσική ρουλέτα.....	327
ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ	
12. Η γάτα και το ποντίκι.....	365
13. Το στεγνό καθάρισμα	415
14. Παρασκευή 19 Ιουλίου	451
15. Φινλανδία.....	485

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

16. Διαβατήριο για τον ΠΙΜΛΙΚΟ.....	515
<i>Κρυπτόνυμα και ψευδώνυμα.....</i>	<i>543</i>
<i>Ευχαριστίες.....</i>	<i>545</i>
<i>Επιλεγμένη βιβλιογραφία.....</i>	<i>547</i>
<i>Σημειώσεις.....</i>	<i>551</i>
<i>Ευρετήριο.....</i>	<i>559</i>

Κατάλογος φωτογραφιών

Πρώτη ομάδα

1. Μια οικογένεια της Κα-Γκε-Μπε: ο Αντόν και η Όλγκα Γκορντιέφσκι, με τα δύο μικρότερα παιδιά τους, Μαρίνα και Όλεγκ.
2. Τα αδέρφια Γκορντιέφσκι: ο Βασίλι, η Μαρίνα και ο Όλεγκ.
3. Ομάδα δρομέων του Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων της Μόσχας.
4. Προπόνηση στο τρέξιμο μεγάλων αποστάσεων στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας.
5. Ο Όλεγκ Γκορντιέφσκι στα φοιτητικά του χρόνια.
6. Ο Αντόν Γκορντιέφσκι με τη στολή της Κα-Γκε-Μπε, που φορούσε συνήθως.
7. Βασίλι Γκορντιέφσκι, ένας άκρως πετυχημένος «παράνομος» της Κα-Γκε-Μπε.
8. Η Λουμπιάνκα, το αρχηγείο της Κα-Γκε-Μπε, γνωστό ως «Αρχηγείο».
9. Ο Όλεγκ Γκορντιέφσκι με τη στολή της Κα-Γκε-Μπε: ένας φιλόδοξος, αφοσιωμένος και άριστα εκπαιδευμένος αξιωματικός.
10. Η ανέγερση του Τείχους του Βερολίνου, τον Αύγουστο του 1961.
11. Η Άνοιξη της Πράγας, 1968. Ένας μοναχικός διαδηλωτής προκαλεί ένα σοβιετικό άρμα μάχης.
12. Μυστικές φωτογραφίες από την παρακολούθηση του Γκορντιέφσκι από την Υπηρεσία Πληροφοριών της Δανίας.
13. Παίζοντας διπλό μπάντιντον στην Κοπεγχάγη, με μια συμπαίκτρια αγνώστων στοιχείων.
14. Στα παράλια της Βαλτικής με τον Μιχαήλ Λιουμπίμοφ.

15. Ταξιδεύοντας στη Δανία με τον Λιουμπίμοφ, τη σύζυγό του Ταμάρια και την πρώτη σύζυγο του Γκορντιέφσκι, τη Γελένα.
16. Ο Άρνε Τρέχολτ με τον Γκενάντι Τίτοφ, τον «καθοδηγητή» του (*handler*) στην Κα-Γκε-Μπε.
17. Ο Στιγκ Μπεργκκλίνγκ.
18. Η Γκίνβορ Γκάλτουνγκ Χόαβικ, αμέσως μετά τη σύλληψή της το 1977.
19. Ο Όλντριτζ Έιμς, κατά την περίοδο της ένταξής του στη CIA.
20. Χειρόγραφο μήνυμα του Έιμς προς τους «καθοδηγητές» του στην Κα-Γκε-Μπε.
21. Ο Έιμς με τη δεύτερη σύζυγό του, τη Μαρία ντε Ροσάριο Κάσας Ντιπί.
22. Ο Σεργκέι Τσουβάχιν, ο Ρώσος ειδικός στο ζήτημα του περιορισμού των εξοπλισμών.
23. Ο συνταγματάρχης Βίκτορ Τσερκάσιν.
24. Ο Βλαντίμιρ Κριούτσκοφ.
25. Ο Γιούρι Αντρόποφ.
26. Ο συνταγματάρχης Βίκτορ Μπουντάνοφ της Διεύθυνσης Κ, του τομέα αντικατασκοπείας.
27. Ο Νικολάι Γκριμπίν, ο άμεσος προϊστάμενος του Γκορντιέφσκι.
28. Ο Βίκτορ Γκρούσκο.
29. Το σημείο συνθηματικής συνεννόησης (*signal site*).
30. Λέιλα Αλίεβα, η δεύτερη σύζυγος του Γκορντιέφσκι.

Δεύτερη ομάδα

31. Η Λέιλα με τις δύο θυγατέρες της, λίγο μετά την άφιξή τους στο Λονδίνο το 1982.
32. Η σοβιετική πρεσβεία στον αριθμό 13 της οδού Κένσινγκτον Πάλας Γκάρντενς.
33. Οι θυγατέρες του Γκορντιέφσκι, Μαρία και Άννα.

34. Ο Μάικλ Μπέτανι.
35. Η Ιλάιζα Μάνιγγαμ-Μπούλερ.
36. Ο στρατηγός Αρκάντι Γκουκ, *ρεζιντέντ* της Κα-Γκε-Μπε, με τη σύζυγό του και τον σωματοφύλακά του.
37. Το σπίτι του Γκουκ στην οδό Χόλαντ Παρκ 42.
38. Το Σέντσουρι Χάουζ, το αρχηγείο του ΜΙ6 στο Λονδίνο μέχρι το 1994.
39. Ο Μάικλ Φουτ.
40. Ο Τζακ Τζόουνς.
41. Ο Όλεγκ Γκορντιέφσκι με τον Ρον Μπράουν και τον Γιαν Σάρκοσι.
42. Η κατάρριψη της πτήσης 007 των Κορεατικών Αερογραμμών τον Σεπτέμβριο του 1983 από σοβιετικό μαχητικό αεροσκάφος προκάλεσε παγκόσμια κατακραυγή.
43. Η Μάργκαρετ Θάτσερ στην κηδεία του Σοβιετικού ηγέτη Γιούρι Αντρέοφ στη Μόσχα.
44. Ο κατοπινός Σοβιετικός ηγέτης Μιχαήλ Γκορμπατσόφ συναντά τη Θάτσερ στο Τσέκερς, τον Δεκέμβριο του 1984.
45. Ο Μιχαήλ Λιουμπίμοφ.
46. Ο γραμματέας του υπουργικού συμβουλίου σερ Ρόμπερτ Άρμστρονγκ, υπεύθυνος για την εποπτεία των μυστικών υπηρεσιών.
47. Το σημείο συνθηματικής συνεννόησης στην Κουτούζοφσκι Προσπιέκτ.
48. Ο καθεδρικός ναός του Αγίου Βασιλείου στην Κόκκινη Πλατεία.
49. Μια σακούλα του σουπερμάρκετ Saffeway, το σύνθημα του Γκορντιέφσκι για τη φυγάδευσή του.
50. Για να δείξει ότι έλαβε το μήνυμα, ένα στέλεχος του ΜΙ6 περνούσε δίπλα από τον Γκορντιέφσκι, συναντώντας στιγμιαία το βλέμμα του και τρώγοντας μια σοκολάτα Mars.
51. Το σημείο συνάντησης στο Βίμποργκ.

52. Ένα από τα αυτοκίνητα διαφυγής, με οδηγό τον υποκόμη Ρόι Άσκοτ.
53. Ο δρόμος προς την ελευθερία: αναγνωριστική φωτογραφία της οδού διαφυγής προς Βορρά.
54. Η ομάδα φυγάδευσης του ΜΙ6 ποζάρει για μια αναμνηστική φωτογραφία καθ' οδόν προς τη Νορβηγία.
55. Μια από τις τρεις στρατιωτικές πύλες στον συνοριακό σταθμό του Βίμποργκ.
56. Η θέα από το παρμπρίζ του αυτοκινήτου ενός στελέχους του ΜΙ6, που απελάθηκε από τη Ρωσία στον απόηχο της επιχείρησης ΠΙΜΛΙΚΟ.
57. Η σύλληψη του Όλντριτζ Έιμς στις 21 Φεβρουαρίου του 1994.
58. Φωτογραφίες από τη σύλληψη της Ροσάριο και του Ρικ Έιμς.
59. Ο Γκορντιέφσκι υποδέχεται την οικογένειά του, έπειτα από έξι χρόνια υποχρεωτικού χωρισμού.
60. Οι Γκορντιέφσκι ποζάρουν για φωτογράφιση στο Λονδίνο, μετά την επανένωσή τους.
61. Ο Γκορντιέφσκι με τον Ρόναλντ Ρέιγκαν στο Οβάλ Γραφείο, το 1987.
62. Στα γενέθλια της βασίλισσας, το 2007, ο Γκορντιέφσκι χρίστηκε ιππότης του Πλέον Διακεκριμένου Τάγματος των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου (CMG).
63. Ο αρχηγός της CIA, Μπιλ Κέισι.
64. Ο αποστρατευμένος κατάσκοπος.

Πηγές φωτογραφικού υλικού

Πρώτη ομάδα: σ. 193 *πάνω, κάτω* ιδιωτική συλλογή· σ. 194 *πάνω, κάτω* ιδιωτική συλλογή· σ. 195 ιδιωτική συλλογή· σ. 196 *πάνω αριστερά, πάνω δεξιά* ιδιωτική συλλογή· σ. 196 *κάτω* Avalon· σ. 197 ιδιωτική συλλογή· σ. 198 *πάνω* World History Archive/Alamy Stock Photo· σ. 198 *κάτω* akq-images/Ladislav Bielik· σ. 199 *πάνω, κάτω* ιδιωτική συλλογή· σ. 200 *πάνω, κάτω*

ιδιωτική συλλογή· σ. 201 ιδιωτική συλλογή· σ. 202 πάνω Ritzau Scanpix/TopFoto· σ. 202 κάτω αριστερά Bettmann Archive/Getty Images· σ. 202 κάτω δεξιά Ritzau Scanpix/TopFoto· σ. 203 πάνω αριστερά Time Life Pictures/FBI/The LIFE Picture Collection/Getty Images· σ. 203 πάνω δεξιά Jeffrey Markowitz/Sygma/Getty Images· σ. 204 πάνω Jeffrey Markowitz/Sygma/Getty Images· σ. 205 κάτω TASS/TopFoto· σ. 206 αριστερά ιδιωτική συλλογή· σ. 206 πάνω δεξιά, κάτω δεξιά EAST2WEST· σ. 208 ιδιωτική συλλογή.

Δεύτερη ομάδα: σ. 385 πάνω ιδιωτική συλλογή· σ. 385 κάτω *The Times*· σ. 386 πάνω, κάτω ιδιωτική συλλογή· σ. 387 κάτω Topfoto· σ. 388 πάνω Tom Stoddart Archive/Hulton Archive/Getty Images· σ. 388 κάτω αριστερά, κάτω δεξιά PA Images· σ. 389 πάνω αριστερά Popperfoto/Getty Images· σ. 389 πάνω δεξιά PA Images· σ. 389 κάτω Stewart Ferguson/Forth Press· σ. 390 πάνω Allan Tannenbaum/Archive Photos/Getty Images· σ. 390 κάτω PA Images/TASS· σ. 391 πάνω Peter Jordan/The LIFE Images Collection/Getty Images· σ. 391 κάτω αριστερά EAST2WEST· σ. 391 κάτω δεξιά *The Times*· σ. 392 ιδιωτική συλλογή· σ. 393 πάνω PA Images/TASS· σ. 393 κάτω αριστερά © News Group Newspapers Ltd· σ. 393 κάτω δεξιά αρχείο Robert Opie· σ. 394 κάτω ιδιωτική συλλογή· σ. 395 πάνω, κάτω ιδιωτική συλλογή· σ. 396 πάνω Sputnik/TopFoto· σ. 396 κάτω ιδιωτική συλλογή· σ. 397 πάνω John Hallisey/FBI/The LIFE Picture Collection/Getty Images· σ. 397 κάτω δεξιά JeffreyMarkowitz/Sygma/Getty Images· σ. 398 πάνω ιδιωτική συλλογή· σ. 398 κάτω Neville Marriner/ANL/REX/shutterstock· σ. 399 πάνω με την ευγενή παραχώρηση της Βιβλιοθήκης Ρόναλντ Ρέιγκαν· σ. 399 κάτω αριστερά PA Images· σ. 399 κάτω δεξιά Diana Wakler/The LIFE Images Collection/Getty Images· σ. 400 Iipo Musto/REX/Shutterstock.

Παρά το γεγονός ότι έχει καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια εντοπισμού των δημιουργών στους οποίους ανήκουν τα πνευματικά δικαιώματα, είναι ευπρόσδεκτη κάθε πληροφορία που θα αποσαφηνίσει την πνευματική ιδιοκτησία του παρατιθέμενου υλικού, έτσι ώστε στις ανατυπώσεις να περιληφθούν ενδεχόμενες διορθώσεις.

Εισαγωγή

18 Μαΐου 1985

Για τους άντρες από τον τομέα αντικατασκοπείας της Κα-Γκε-Μπε, τη Διεύθυνση Κ, ήταν μια επιχείρηση ρουτίνας, με σκοπό την τοποθέτηση συσκευών παρακολούθησης.

Μέσα σε λιγότερο από ένα λεπτό, άνοιξαν με αντικλειδί τις κλειδαριές της εξώπορτας στο διαμέρισμα του ογδού ορόφου της Λένινσκι Προσπίεκτ 103, ενός πολυώροφου κτιρίου της Μόσχας, όπου διέμεναν αξιωματούχοι της Κα Γκε Μπε με τις οικογένειές τους. Ενώσω δύο άντρες με ολόσωμη φόρμα και γάντια ερευνούσαν μεθοδικά το διαμέρισμα, δύο τεχνικοί τοποθέτησαν στον χώρο κοριούς, γρήγορα και αθέατα, εγκαθιστώντας συσκευές παρακολούθησης συνομιλιών πίσω από την ταπετσαρία του τοίχου και τα σοβατεπί, ένα ενεργό μικρόφωνο μέσα στο ακουστικό του τηλεφώνου και βιντεοκάμερες στα φωτιστικά σώματα του καθιστικού, της κρεβατοκάμαρας και της κουζίνας. Όταν ολοκλήρωσαν τη δουλειά τους, μία ώρα αργότερα, δεν υπήρχε ούτε μία γωνιά στο διαμέρισμα, που να διαφεύγει από τα μάτια και τα αυτιά της Κα-Γκε-Μπε. Τέλος, κάλυψαν το πρόσωπό τους με μάσκες και ψέκασαν με ραδιενεργή σκόνη τα ρούχα και τα παπούτσια της ντουλάπας, σε σχετικά χαμηλή συγκέντρωση, για να μη ρισκάρουν ενδεχόμενη δηλητηρίαση, αλλά αρκετή ώστε να μπορούν οι μετρητές Γκάιγκερ της Κα-Γκε-Μπε να εντοπίσουν τις κινήσεις του ανθρώπου που θα τα φορούσε. Στη συνέχεια, κλείδωσαν προσεκτικά την μπροστινή εξώπορτα και έφυγαν.

Λίγες ώρες αργότερα, ένας ανώτερος Ρώσος αξιωματούχος της Υπηρεσίας Πληροφοριών προσγειώθηκε στο αεροδρόμιο της Μόσχας με την πτήση της Αεροφλότ από Λονδίνο.

Ο συνταγματάρχης Όλεγκ Αντόνιεβιτς Γκορντιέφσκι (Oleg Antonyevich Gordievsky) της Κα-Γκε-Μπε βρισκόταν στο απόγειο της σταδιοδρομίας του. Ταλαντούχο δημιουργήμα της σοβιετικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, είχε ανέλθει στην ιεραρχία με σκληρή και συστηματική δουλειά, υπηρετώντας στη Σκανδιναβία, στη Μόσχα και στη Μεγάλη Βρετανία, χωρίς κανένα μελανό σημείο στο ιστορικό του. Και τώρα, στα σαράντα έξι του χρόνια, έχοντας προαχθεί σε επικεφαλής του σταθμού της Κα-Γκε-Μπε στο Λονδίνο, ένα περιζήτητο πόστο, είχε κληθεί στη Μόσχα, προκειμένου να αναγνωριστεί επίσημα ο διορισμός του από τον αρχηγό της Κα-Γκε-Μπε. Κατάσκοπος καριέρας, ο Γκορντιέφσκι προοριζόταν να ανέλθει στις υψηλότερες βαθμίδες του αχανούς και ανάληπτου δικτύου ασφάλειας και κατασκοπείας, το οποίο είχε τον έλεγχο της Σοβιετικής Ένωσης.

Γεροδεμένος, με αθλητικό παράστημα, ο Γκορντιέφσκι διέσχισε με αυτοπεποίθηση την κατάμεστη αίθουσα του αεροδρομίου. Μέσα του, ωστόσο, φώλιαζε ο φόβος. Διότι ο Όλεγκ Γκορντιέφσκι, ο παλαίμαχος της Κα-Γκε-Μπε, πιστός μυστικός πράκτορας της Σοβιετικής Ένωσης, ήταν κατάσκοπος της Βρετανίας.

Έχοντας στρατολογηθεί δώδεκα χρόνια νωρίτερα από το MI6, τη βρετανική Υπηρεσία Πληροφοριών, ο πράκτορας με την κωδική ονομασία NOKTON (NOCTON) είχε αποδειχθεί ένας από τους πλέον ανεκτίμητους κατασκόπους στην Ιστορία. Το τεράστιο πλήθος πληροφοριών που έδινε στους Βρετανούς επόπτες του είχε αλλάξει την πορεία του Ψυχρού Πολέμου, διαλύοντας δίκτυα Σοβιετικών κατασκόπων, συμβάλλοντας στην αποτροπή ενός πυρηνικού πολέμου και παρέχοντας στη Δύση μια μοναδική δυνατότητα να καταλάβει τον τρόπο με τον οποίο σκεφτόταν το Κρεμλίνο κατά τη διάρκεια μιας εξαιρετικά επικίνδυνης περιόδου παγκοσμίως. Τόσο

ο Ρόναλντ Ρέιγκαν όσο και η Μάργκαρετ Θάτσερ είχαν ενημερωθεί για τον αστείρευτο θησαυρό απόρρητων πληροφοριών που αντλούσε ο Ρώσος κατάσκοπος, αν και ούτε ο Αμερικανός πρόεδρος ούτε η Βρετανίδα πρωθυπουργός γνώριζαν την αληθινή του ταυτότητα. Ακόμα και η νεαρή γυναίκα του Γκορντιέφσκι δεν γνώριζε τίποτα για τη διπλή ζωή του.

Ο διορισμός του Γκορντιέφσκι στο αξίωμα του *ρεζιντέντ* της Κα-Γκε-Μπε (ο ρωσικός όρος για τον επικεφαλής του τοπικού σταθμού της Κα-Γκε Μπε, τη *ρεζιντεντούρα*) είχε χαροποιήσει τον στενό κύκλο των ενήμερων αξιωματούχων του ΜΙ6. Ως ο ανώτερος σε βαθμό σοβιετικός μυστικός πράκτορας στη Βρετανία, ο Γκορντιέφσκι θα αποκτούσε στο εξής πρόσβαση στα πιο κρυφά μυστικά της ρωσικής κατασκοπείας. Θα ήταν σε θέση να ενημερώνει τη Δύση για τα σχέδια της Κα-Γκε-Μπε, πριν από την υλοποίησή τους: η Κα-Γκε-Μπε στη Βρετανία θα εξουδετερωνόταν. Εντούτοις, η αιφνίδια εντολή να επιστρέψει ο Γκορντιέφσκι στη Μόσχα είχε αναστατώσει την ομάδα ΝΟΚΤΟΝ. Ορισμένοι μυρίστηκαν παγίδα. Σε μια σύσκεψη με τους επόπτες του από το ΜΙ6, που συγκλήθηκε εσπευσμένα σε κρησφύγετο του Λονδίνου, δόθηκε στον Γκορντιέφσκι η επιλογή να αυτομολήσει και να παραμείνει στη Βρετανία με την οικογένειά του. Όλοι όσοι έλαβαν μέρος στη σύσκεψη κατάλαβαν τι διακυβευόταν. Αν επέστρεφε ως επίσημος *ρεζιντέντ* της Κα-Γκε-Μπε, τότε το ΜΙ6, η CIA και οι δυτικοί σύμμαχοί τους θα κέρδιζαν τον πρώτο λαχνό της κατασκοπείας, αλλά αν επρόκειτο για παγίδα, τότε ο Γκορντιέφσκι θα έχανε τα πάντα, συμπεριλαμβανομένης της ζωής του. Εκείνος το σκέφτηκε καλά, διεξοδικά, προτού καταλήξει στην απόφασή του: «Θα επιστρέψω.»

Για άλλη μια φορά, τα στελέχη του ΜΙ6 εξέτασαν το σχέδιο φυγάδευσης του Γκορντιέφσκι σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, με την κωδική ονομασία ΠΙΜΛΙΚΟ (PIMLICO). Το σχέδιο αυτό είχε εκπονηθεί επτά χρόνια νωρίτερα, με την ελπίδα ότι δεν θα

παρουσιάζοταν ποτέ η ανάγκη να υλοποιηθεί. Το ΜΙ6 δεν είχε φουγαδέψει ποτέ κάποιον από την ΕΣΣΔ, πόσο μάλλον έναν αξιωματούχο της Κα-Γκε-Μπε. Το περίπλοκο και ριψοκίνδυνο σχέδιο διαφυγής θα έμπαινε σε εφαρμογή μόνο ως έσχατη λύση.

Ο Γκορντιέφσκι ήταν εκπαιδευμένος να οσμίζεται τον κίνδυνο. Καθώς διέσχισε την αίθουσα του αεροδρομίου της Μόσχας, με τα νεύρα του κουρελιασμένα από την αγωνία, διέκρινε παντού σημάδια κινδύνου. Στον έλεγχο διαβατηρίων, του φάνηκε ότι ο υπάλληλος χρειάστηκε υπερβολικά πολύ χρόνο για να μελετήσει τα χαρτιά του, προτού του κάνει νόημα να περάσει. Πού ήταν ο υπεύθυνος που υποτίθεται ότι θα τον υποδεχόταν –ένας ελάχιστος φόρος τιμής σε έναν συνταγματάρχη της Κα-Γκε-Μπε που επέστρεφε από το εξωτερικό; Το αεροδρόμιο παρακολουθούνταν σε μόνιμη βάση, όμως εκείνη τη μέρα οι άντρες και οι γυναίκες που χασομερούσαν αθέατοι σε διάφορα σημεία της αίθουσας έμοιαζε να είναι περισσότεροι από κάθε άλλη φορά. Ο Γκορντιέφσκι μπήκε σ' ένα ταξί, λέγοντας μέσα του πως αν η Κα-Γκε-Μπε ήξερε την αλήθεια, θα είχε συλληφθεί μόλις πατούσε το πόδι του σε ρωσικό έδαφος και θα βρισκόταν ήδη καθ' οδόν προς τα κελιά της Κα-Γκε-Μπε, όπου θα τον ανέκριναν, θα τον βασάνιζαν και στο τέλος θα τον εκτελούσαν.

Απ' όσο ήταν σε θέση να αντιληφθεί, κανένας δεν τον ακολούθησε όταν μπήκε στη γνώριμη πολυκατοικία της Λένινσκι Προσπιέκτ και ανέβηκε με τον ανελκυστήρα στον όγδοο όροφο. Η τελευταία επίσκεψή του στο οικογενειακό διαμέρισμα ήταν τον περασμένο Ιανουάριο.

Η πρώτη κλειδαριά της εξώπορτας άνοιξε εύκολα, το ίδιο και η δεύτερη. Όμως η πόρτα δεν κουνήθηκε. Η τρίτη κλειδαριά της πόρτας, μια απαρχαιωμένη περιστροφική κλειδαριά από την εποχή που χτίστηκε η πολυκατοικία, ήταν κλειδωμένη.

Όμως ο Γκορντιέφσκι δεν χρησιμοποιούσε ποτέ την τρίτη κλειδαριά. Δεν είχε καν το κλειδί της. Αυτό σήμαινε ότι κάποιος

είχε ανοίξει με αντικλείδι και, φεύγοντας, τριπλοκλείδωσε την πόρτα κατά λάθος. Αυτός ο κάποιος δεν μπορεί να ήταν άλλος από την Κα-Γκε-Μπε.

Οι φόβοι της προηγούμενης εβδομάδας επιβεβαιώθηκαν και τον έκαναν να παγώσει, καθώς συνειδητοποίησε ότι κάποιος είχε παραβιάσει το διαμέρισμα για να κάνει έρευνα και να φυτέψει παντού κοριούς. Οι Αρχές τον θεωρούσαν ύποπτο. Κάποιος τον είχε προδώσει. Η Κα-Γκε-Μπε τον παρακολουθούσε. Ο κατάσκοπος είχε πέσει θύμα κατασκοπείας από τους ίδιους του τους συναδέλφους, που ήταν κι αυτοί κατάσκοποι.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

1. Η Κα-Γκε-Μπε

Ο Όλεγκ Γκορντιέφσκι γεννήθηκε μέσα στο περιβάλλον της Κα-Γκε-Μπε· αυτό το περιβάλλον τον διαμόρφωσε, τον αγάπησε, τον αλλοτρίωσε, τον έβλαψε και λίγο έλειψε να τον καταστρέψει. Είχε τη σοβιετική υπηρεσία κατασκοπείας στην καρδιά και στο αίμα του. Ο πατέρας του εργαζόταν σε όλη του τη ζωή στην Υπηρεσία Πληροφοριών και φορούσε τη στολή της Κα-Γκε-Μπε ακόμα και τα Σαββατοκύριακα. Οι Γκορντιέφσκι ζούσαν στους κόλπους της αδελφότητας των κατασκόπων σε μια συγκεκριμένη πολυκατοικία, απολάμβαναν τα ιδιαίτερα τρόφιμα που προοριζόταν για τους αξιωματούχους και περνούσαν τον ελεύθερο χρόνο τους συντροφιά με άλλες οικογένειες κατασκόπων. Ο Γκορντιέφσκι ήταν παιδί της Κα-Γκε-Μπε.

Η Κα-Γκε-Μπε, η *Κομιτέτ Γκοζουντάρστεβνοϊ Μπεζοπάσνοσι* ή αλλιώς Επιτροπή Κρατικής Ασφάλειας, ήταν η πιο σύνθετη και εκτεταμένη μυστική υπηρεσία που δημιουργήθηκε ποτέ. Υπήρξε η άμεση διάδοχος του δικτύου κατασκοπείας του Στάλιν και, εκτός από τον ρόλο της στη συγκέντρωση ξένων και εγχώριων μυστικών πληροφοριών, εκτελούσε χρέη κρατικής αστυνομίας και υπηρεσίας εσωτερικής ασφαλείας. Απάνθρωπη, μυστηριώδης και πανταχού παρούσα, η Κα-Γκε-Μπε διείσδυε και έλεγχε όλες τις πτυχές της σοβιετικής ζωής. Πάτασσε κάθε εσωτερική διαφωνία, προστάτευε την κομμουνιστική ηγεμονία, έστηνε δίκτυα κατασκοπείας και αντικατασκοπείας που δρούσαν εναντίον εχθρικών δυνάμεων και εξανάγκαζε τους λαούς της ΕΣΣΔ σε υποταγή μέσω του φόβου που τους ενέπνεε. Στρατολογούσε πράκτορες και τοποθετούσε κατασκόπους σε όλο τον κόσμο, συγκεντρώνοντας, αγοράζοντας και

υποκλέπτοντας στρατιωτικά, πολιτικά και επιστημονικά μυστικά από παντού. Στο απόγειο της δύναμής της, διαθέτοντας περισσότερα από 1.000.000 στελέχη, πράκτορες και πληροφοριοδότες, η Κα-Γκε-Μπε συνέβαλε στη διαμόρφωση της σοβιετικής κοινωνίας περισσότερο από κάθε άλλον οργανισμό.

Στη Δύση, τα εν λόγω αρχικά ήταν συνώνυμα του κλίματος τρομοκρατίας στο εσωτερικό της χώρας, της επιθετικότητας και της προσπάθειας ανατροπής από το εξωτερικό. Συγχρόνως, αντιπροσώπευαν όλη τη βαναυσότητα ενός απολυταρχικού καθεστώτος, το οποίο διοικούνταν από μια απρόσωπη επίσημη μαφία. Όμως αυτοί που ζούσαν κάτω από την αυστηρή εξουσία της Κα-Γκε-Μπε είχαν μια διαφορετική αντίληψη των πραγμάτων. Αναμφίβολα τους ενέπνεε τον φόβο και την υποταγή, ωστόσο η Κα-Γκε-Μπε προκαλούσε επίσης τον θαυμασμό ως Πραιτοριανή Φρουρά και θεωρούνταν προπύργιο απέναντι στην ιμπεριαλιστική Δύση και στην καπιταλιστική επιθετικότητα, καθώς και προστάτιδα του κομμουνισμού. Το να είσαι μέλος αυτής της ελίτ και να κατέχεις τα προνόμια και τη δύναμή της αποτελούσε πηγή θαυμασμού και υπερηφάνειας. Όσοι εντάσσονταν στην Υπηρεσία, παρέμεναν σ' αυτή διά βίου. «Το “πρώην άνθρωπος της Κα-Γκε-Μπε” είναι κάτι που δεν υφίσταται», δήλωσε κάποτε ο πρώην αξιωματούχος της Κα-Γκε-Μπε Βλαντίμιρ Πούτιν (Vladimir Putin). Ήταν μια λέσχη προνομιούχων, από την οποία ήταν αδύνατον να φύγει κανείς. Η είσοδος στους κόλπους της Κα-Γκε-Μπε αποτελούσε τιμή και καθήκον για όσους διέθεταν το απαιτούμενο ταλέντο και τη φιλοδοξία να ενταχθούν σ' αυτή.

Ο Όλεγκ Γκορντιέφσκι δεν σκέφτηκε ποτέ σοβαρά να ασχοληθεί με κάτι διαφορετικό.

Ο πατέρας του, ο Αντόν Λαβρέντιεβιτς Γκορντιέφσκι (Anton Lavrentyevich Gordievsky), γιος εργάτη των σιδηροδρόμων, που είχε υπηρετήσει δάσκαλος πριν από την Επανάσταση του 1917, έγινε αφοσιωμένος και ορκισμένος κομμουνιστής, αδιάλλακτος

υπερασπιστής της ιδεολογικής ορθοδοξίας. «Το Κόμμα ήταν ο Θεός», έγραψε αργότερα ο γιος του. Ο πατέρας Γκορντιέφσκι δεν έχασε ποτέ την αφοσίωσή του, ούτε καν όταν η πίστη του τον υποχρέωσε να λάβει μέρος σε απερίγραπτα εγκλήματα. Το 1932, συνέβαλε στην επιβολή της «σοβιετοποίησης» του Καζακστάν, οργανώνοντας την επίταξη τροφίμων από τις αγροτικές περιοχές για τον επισιτισμό των σοβιετικών στρατευμάτων και των πόλεων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να πεθάνουν από την πείνα 1.500.000 άνθρωποι. Ο Αντόν είδε από κοντά τον λιμό που προκάλεσε το κράτος. Την ίδια χρονιά εντάχθηκε στο γραφείο της κρατικής ασφάλειας, και κατόπιν στη Νι-Κα-Βε-Ντε, τη Λαϊκή Επιτροπή Εσωτερικών Υποθέσεων, τη μυστική αστυνομία του Στάλιν και πρόδρομο της Κα-Γκε-Μπε. Ως αξιωματούχος της Πολιτικής Διεύθυνσης, ήταν επιφορτισμένος με την επιβολή της πολιτικής πειθαρχίας και με την πολιτική καθοδήγηση. Ο Αντόν παντρεύτηκε την Όλγκα Νικολάγιεβνα Γκόρνοβα, μια εικοσιτετράχρονη στατιστικολόγο, και το ζευγάρι εγκαταστάθηκε σε πολυκατοικία της Μόσχας, που προοριζόταν για τους εκλεκτούς της μυστικής υπηρεσίας. Ο πρωτότοκος γιος, ο Βασίλι, γεννήθηκε το 1932. Οι Γκορντιέφσκι ευημέρησαν επι των ημερών του Στάλιν.

Όταν ο σύντροφος Στάλιν ανήγγειλε ότι η Επανάσταση αντιμετώπιζε θανάσιμη απειλή από το εσωτερικό, ο Αντόν Γκορντιέφσκι έσπευσε να συνδράμει στην προσπάθεια για την απομάκρυνση των προδοτών. Στις μεγάλες εκκαθαρίσεις της περιόδου 1936-1938 έγιναν εκτεταμένες διώξεις των «εχθρών του κράτους», στους οποίους συγκαταλέγονταν ύποπτοι πεμπτοφαλαγγίτες και τροτσκιστές συνωμότες, τρομοκράτες και δολιοφθορείς, κατάσκοποι αντεπαναστάτες, αξιωματούχοι του Κόμματος και της κυβέρνησης, χωρικοί, Εβραίοι, δάσκαλοι, στρατηγοί, μέλη της ιντελιγκέντσιας, Πολωνοί, μαχητές του Κόκκινου Στρατού και πολλοί άλλοι. Οι περισσότεροι ήταν απολύτως αθώοι. Στο παρανοϊκό αστυνομικό κράτος του Στάλιν, ο ασφαλέστερος τρόπος για να επιβιώσεις ήταν

Η αληθινή ιστορία του κατασκόπου Όλεγκ Αντόνιεβιτς Γκορντιέφσκι που μετέφερε στη Δύση τον τρόπο σκέψης των Σοβιετικών

Ένα ζεστό απόγευμα του Ιουλίου του 1985, ένας μεσόκοπος άντρας στεκόταν στο πεζοδρόμιο μιας πολυσύχναστης λεωφόρου στην καρδιά της Μόσχας, κρατώντας μια πλαστική σακούλα. Φορούσε γκριζο κοστούμι και γραβάτα – άλλος ένας συνηθισμένος Σοβιετικός πολίτης. Μόνο η σακούλα ξεχώριζε, καθώς έφερε το λογότυπο του βρετανικού σουπερμάρκετ Safeway.

Ο άντρας αυτός ήταν υψηλόβαθμο στέλεχος της ΚαΓκεΜπε, αλλά της είχε προκαλέσει μεγαλύτερη ζημιά από οποιονδήποτε άλλο άνθρωπο, αφού στην πραγματικότητα ήταν κατάσκοπος της ΜΙ6 και, για περισσότερο από μία δεκαετία, εφοδίαζε τους Βρετανούς με πλήθος ανεκτίμητα μυστικά των σοβιετικών μυστικών υπηρεσιών. Η σακούλα του Safeway ήταν το σύνθημα για να τεθεί σε εφαρμογή το σχέδιο φυγάδευσής του από τη Σοβιετική Ρωσία.

Αυτή ήταν η αρχή για ένα από τα πιο τολμηρά και ασυνήθιστα επεισόδια στην ιστορία της κατασκοπείας – μια ιστορία προδοσίας, παραπλάνησης και απaráμιλλου θάρρους που άλλαξε για πάντα την πορεία του Ψυχρού Πολέμου.

- Υποψήφιο για το Ballie Gifford Prize 2018
- Υποψήφιο για το Specsavers National Book Awards 2018
- *Sunday Times* best seller
- Καλύτερο βιβλίο του 2018 σύμφωνα με τον *Economist*

 ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ

www.klidarithmos.gr

ISBN 978-960-461-935-1

9 789604 619351